

ESIPUHE:

IHMISTIETEELLINEN PUHEVIESTINTÄ

Kolmas kerta toden sanoo. Jokainen Prologin lukija voi arvioida, päteekö tuo vanha sanonta myös tähän Puheviestinnän vuosikirjaan. Kädessäsi on nimittäin kaikkien aikojen kolmas Prologi.

Tämä vuosikirja on myös uuden toimituskunnan ensimmäinen. On ollut helppoa jatkaa Prologin toimittamista ensimmäisen toimituskunnan luomalla polulla. He ovat joutuneet perustamaan uuden julkaisusarjan ja päättämään lukuisista käytänteistä, muodoista ja kriteereistä. Vuosikirjan aikaisempien numeroiden perusratkaisut ovat osoittautuneet niin toimiviksi, että niiden viitoittamaa tietä on ollut tarkoituksenmukaista jatkaa tässäkin vuosikirjassa. Toki uusi toimituskunta on pyrkinyt entisestään jalostamaan vuosikirjaa pienillä muutoksilla. On kuitenkin syytä kiittää Prologin ensimmäistä toimituskuntaa, sillä he loivat vankan pohjan, josta on ollut hyvä jatkaa.

On ollut mukava nähdä, että Prologi alkaa olla jossain määrin tunnettu julkaisu tieteenalamme piirissä ja lähitieteissä. Esimerkiksi opiskelijoiden suusta kuulee jo pohdiskelua siitä, että olisikohan Prologissa julkaistu jotakin heidän opinnäytteeseensä liittyvää artikkelia. Myöskään artikkelien käsikirjoitusten arvioijille ei ole tarvinnut selittää, mistä julkaisusta oikein on kyse. Tietoisuus varmaan entisestään kasvaa, sillä Prologia julkaiseva puheviestinnän tieteellinen yhdistys Prologos ry on hyväksytty Tieteellisten seuran valtuuskunnan jäseneksi. Tämä antaa myös entistä vahvemman tieteellisen pohjan yhdistyksen ja sen julkaiseman vuosikirjan toiminnalle.

Tällä vuosikirjalla ei ole mitään varsinaista teemaa. Silti vuosikirjaan hyväksytyillä artikkeleilla näyttää olevan yhteisiä piirteitä.

Tätä itsestään syntynyttä teemaa voisi luonnehtia ihmistieteelliseksi näkökulmaksi puheviestinnän tutkimukseen. Kaikki artikkelit liittyvät kiinteästi puheviestinnän tutkimuksen humanistiseen traditioon ja ovat myös oivallisia esimerkkejä siitä. Tämä myös kertoo kansallisen julkaisun tärkeydestä alallamme, sillä puheviestinnän kansainvälisen, etenkin yhdysvaltalaisen, tutkimuksen painopiste on edelleen luonnontieteellisessä traditiossa. Sen sijaan suomalaista alan tutkimusta leimaa nykyään vahvasti ihmistieteellinen lähestymistapa, mikä näkyy selkeästi tässä vuosikirjassa.

Ensimmäisessä artikkelissa Saila Poutiainen luo katsauksen viestinnän etnografiaan. Hän esittelee tämän lähestymistavan taustoja, keskeisiä periaatteita ja etenkin sitä, miten sitä on sovellettu suomalaisen puhekulttuurin tutkimukseen. Poutiaisen mukaan viestinnän etnografia on lähestymistapa, jossa ensisijaisena tavoitteena on kuvata ja tulkita puheyhteisöä ja viestinnän kulttuurisia piirteitä puheyhteisön jäsenten näkökulmasta. Tämä tavoite kuvaa hyvin, että viestinnän etnografia on vahvasti fenomenologis-hermeneuttiseen ajattelutapaan perustuva, ihmistieteellistä lähestymistä edustava tutkimussuunta. Poutiaisen artikkeli antaa hyvän kokonaiskuvan lähestymistavasta ja esittelee samalla lukuisia viestinnän etnografiaan perustuvia tutkimuksia.

Jonna Mönkkösen ja Minna Finstadin artikkeli keskittyy viestintäosaamisen käsitteeseen. He tarkastelevat artikkelissaan lääkärin ja poliitikon viestintäosaamista lähtökohtanaan kyseinen professio tai tehtävä. He valottavat myös näiden kahden ammattialan eroja ja yhtäläisyyksiä viestintäosaamisen osalta. Viestintäosaamisen käsitteiden luonti on perustunut hyvin kvantitatiiviseen tutkimukseen. Osaamista on pyritty enemmän tai vähemmän mittaamaan, ja osaamisen ja erilaisten taustamuuttujien yhteyksiä on etsitty runsaasti. Mönkkösen ja Finstadin artikkelin voi nähdä pyrkimyksenä pohtia viestintäosaamisen käsitettä entistä kontekstilähtöisemmin. Lisäksi he pyrkivät liittämään viestintäosaamisen ammattitaidon kiinteäksi osaksi ennemminkin kuin tarkastelemaan sitä erillisenä ominaisuutena. Tavoite näyttäisi siis olevan ymmärryksen lisääminen tutkittavasta ilmiöstä.

Tämän vuosikirjan ainoa alkuperäiseen aineistoon perustuva tutkimus on Marjanna Artkosken artikkeli. Artkoski tutkii lääkäreiden näkemyksiä empatian viestimisestä kerrottaessa huonoja uutisia potilaalle. Hän pyrkii valottamaan tuttua empatia-käsitettä lääkäreiden omien käsitysten kautta. Hän siis kääntyy tutkimuksessaan ajattelevan minän eli tutkittavien henkilöiden, tässä tapauksessa lääkäreiden, omien näkemysten puoleen ja pyrkii luomaan näistä näkemyksistä aineistopohjaisesti teoreettisempia konstruktioita. Kyseessä on hyvin selkeästi ihmistieteelliseen traditioon perustuva kvalitatiivinen tutkimus.

Vuosikirjan viimeisen artikkelin voi katsoa edustavan viestinnän tutkimuksen kriittistä traditiota. Maria Kesti soveltaa siinä artikulaatio-merkitysteoriaa tieteen puhekäytäntöihin. Artikkelin pyrkimyksenä on ihmistieteelliselle lähestymistavalle ominaisesti tieteen emansipatorisen funktion täyttäminen. Artikkelin siinä pyrkii asettamaan tiettyjä vanhoja ajattelumalleja kyseenalaiseksi ja herättelemään uudenlaisia ajatuksia. Luulenpa, että Kestin artikkeli onnistuu hyvin herättämään – jo kirjoitustyyliinsä puolesta – ajatuksia Prologin lukijoissa.

Puheviestinnän tutkimuksen vahvistumisesta Suomessa kertoo, että tämänkertaisessa vuosikirjassa on jopa kolme väitöstilaisuuden lektiota. Kuluneen vuoden aikana Jyväskylän yliopistossa ovat väitelleet puheviestinnästä Marko Siitonen, Anu Sivunen ja Merja Almonkari. Siitosen tutkimus tarkastelee vuorovaikutusta verkopeliyhteisöissä. Sivusen väitöskirjan aihe on vuorovaikutus, viestintäteknologia ja identifiointuminen hajautetuissa tiimeissä. Almonkari on tutkinut jännittämistä opiskelun puheviestintätilanteissa.

Puheviestinnän vuosikirja Prologi on ensimmäinen referee-menetelyyn perustuva puheviestinnän julkaisusarja Suomessa. Tässä kirjassa julkaistaan kaikkien niiden refereiden eli ulkopuolisten artikkelin arvioijien nimet, joita Prologin toimitukset ovat käyttäneet kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Ammattitaitoisen refe-

reen arviot ja kommentit ovat äärimmäisen tärkeitä jokaiselle tutkimukselle. Lisäksi toimituksen puolesta kiitän Anne Laajalahtea artikkelien kieliasun tarkistamisesta, Erkki Ahvenniemeä vuosikirjan kansien suunnittelusta ja Erkki Piiraista kirjan taitosta.

Vuosikirja päättyy seuraavan vuosikirjan artikkelipyyntöön. Toivottavasti tuleva vuosikirjakin saa runsaasti artikkeliehdotuksia, sillä pieni kilpailu siitä, kenen artikkeli vuosikirjaan hyväksytään, ainoastaan nostaa tieteenalamme tutkimuksen tasoa. Toimituksemme tavoitteena on kehittää alan tieteellistä keskustelua, nostaa alan tutkimuksen tasoa ja kiinnittää huomiota tieteenalan ajankoh-taisiin kysymyksiin.

Helsingissä joulukuussa 2007
Pekka Isotalus, päätoimittaja